

Hele norsk landbruk er i praksis distriktsjordbruk sammenlignet med verden rundt oss. En variert bruksstruktur er viktig i hele landet. Dermed bør virkemidlene i hovedsak innrettes etter struktur, slik at det blir lønnsomt å ha en drift som er tilpasset arealgrunnlaget for gården. Norsk jordbruk er en enhet, og kanaliseringspolitikken med positive virkemidler for å gjøre det lønnsomt å dyrke korn i kornområdene, er avgjørende for arbeidsfordelingen i norsk landbruk.

Årets oppgjør kommer tett opptil behandlingen av den nye stortingsmeldinga. Akershus Bondelag mener at dette ikke må komme i veien for å årlig bruke jordbruksoppgjøret som en arena for å spille inn de virkemidler man mener trengs for å sikre riktig utvikling av landbruket.

1. Oppsummering over de mest prioriterte tiltakene

1.1 Styrke økonomien til den klima- og miljøvennlige bonden

På ti år har byggprisen (faste priser) økt med 20,1% mens RMP-potten i Akershus har gått ned med 6,1%. Dermed har det relativt sett blitt mye mindre lønnsomt å ta miljøhensyn, og den klima- og miljøvennlige bonden har fått dårligere økonomi enn den som ikke gjør tiltak. Slik kan vi ikke ha det, dette må det gjøres noe med nå.

I landbruket er det mye fokus på å minske klimapåvirkningen, dette er rett, og vår næring skal ta en offensiv inngang til saken. Akershus Bondelag støtter målsettingen om et fossilfritt jordbruk innen 2030. Gode avlinger gir lavere klimautslipp, og det er derfor viktig at man hele tiden har fokus på dette når det gjelder å utvikle miljø- og klimatiltak i jordbruket. Vannmiljø er en annen miljøfaktor som det fra myndighetene er mye fokus på. Vann og klima henger sammen både fordi flere av tiltakene som er bra for vannmiljøet også er bra for å redusere klimautslipp, og fordi klimaendringene med mer utfordrende vær gjør utfordringene med avrenning til vann enda vanskeligere. Bøndene gjør mange miljøtiltak og følger opp så langt det lar seg gjøre, men mange av de mest effektive miljøtiltakene medfører betydelige ulemper, dermed blir ikke oppslutningen høyere enn den er uten å øke satsene for kompensasjon.

Kuttene i tilskudd for grasarealene i kornområdene som regjeringen presset igjennom i jordbruksoppgjøret 2016 var svært uheldig, disse kuttene må reverseres. Dersom det ikke lar seg gjøre å reversere kuttene må de innsparte midlene overføres til RMP-potten for de respektive fylker. På denne måten kan satsene for gras på de mest erosjonsutsatte arealene økes, og lønnsomheten med å ha gras der det er nødvendig for vannmiljøet fortsatt sikres.

1.2 Investeringsmidler og miljøfondsordning

Investeringsvirkemidlene må innrettes slik at det kan investeres etter arealgrunnlaget på gården. Også i Akershus er det behov for oppgraderinger for små og mellomstore bruk. Fokuset på å opprettholde kornproduksjonen må også holdes høyt ved prioritering av investeringsmidler. Investeringsvirkemidlene må sees i sammenheng med fondsordningen som regjeringen har lovt å innføre.

Inntektene i landbruket svinger veldig fra år til år, grunnen til dette er at produksjonen er veldig væravhengig. Regjeringen har i sin «regjeringserklæring» lovt å innføre et investeringsfond for

jordbruket, dette bør opprettes som et miljøfond. Nå er det kun et jordbruksoppgjør igjen før valget, dermed må dette fondet innføres nå.

Akershus Bondelag mener at et slikt miljøfond kan opprettes med skatteregler etter modell av skogfond, men at avsetning til fondet gjøres frivillig. Både investeringer i jorda (grøfting, hydroteknikk) og i bygninger (dyrevelferd, dyrehelse, gjødsellager, korntørker, kornlager, biogass, utnytte gårdens bioressurser osv) er miljøtiltak. Investering i jorda gir bla. mindre avrenning, bedre jordstruktur og dermed mindre lystgassutslipp, og bedre avlinger. Gårdstørking og lagring av korn gir muligheter for miljøvennlige oppvarmingsløsninger, mindre transport og bedre muligheter til å bruke rett kvalitet på rett sted videre i verdikjeden for korn. Bedre dyrevelferd og dyrehelse gir mindre medisinbruk.

1.3 Kornøkonomi

2016 ble det tredje svært gode kornåret på Østlandet på rad. Dette har gjort store utslag for økonomien til kornbrukene i driftsgranskingene, og vil sannsynligvis også gjøre det i referansebrukene når tallene fra budsjettnemnda er klare. Det er svært gledelig med gode år, men vi er bekymret for at det som nå ser ut som en svært god kornøkonomi skal påvirke det langsiktige arbeidet for en bedring av økonomien for kornbonden. Det er tegn til en optimisme nå, den lange negative trenden med minkende areal, og dårlige avlinger, er i ferd med å snu. Skal dette fortsette må økonomien minst ligge på det nivået det har vært nå i disse gode årene. Så gode kornår er ikke det normale, dermed må kornøkonomien bedres slik at optimismen kan fortsette også i normalår.

På tross av lav rente og en utflatet priskurve på mineralgjødsel opplever kornbøndene en kraftig kostnadsøkning på mange andre innsatsfaktorer slik som diesel, maskiner, transport og andre innleide tjenester. Akershus Bondelag krever en prisøkning på 20 øre/kg korn i årets jordbruksoppgjør. Det differensieres etter etterspurte sorter og kvaliteter, både innenfor fôr- og matkorn. Kornprisen må være det bærende elementet i kornøkonomien. Vi krever at det er en langsiktig prisutvikling som gir stabile rammevilkår for kornbonden. Prisen må årlig økes slik at mulighetene for økt inntektsutvikling minst er på linje med andre produksjoner. Kostnaden til økningen i kornpris må i all hovedsak dekkes av økt prisedskrivning.

Med høye priser på proteinråvarer inn til landet vil det være god økonomi for landbruket å øke egen proteinproduksjon. Derfor må det gis mer betalt for protein i fôrkorn, både hvete og bygg. For å gi rom for økt proteinbetaling må målprisen økes. Økt proteinbetaling i fôrkorn trenger ikke å gi dyrere kraftfôr dersom det fører til redusert behov for innkjøp av dyrt protein på verdensmarkedet

1.4 Gjeninnføre tak på arealtilskudd for frukt, grønt og bær

Det er en enorm strukturutvikling i disse produksjonene. Dette skyldes nok ikke bare at taket på arealtilskudd er tatt vekk, men det er med å akselererer utviklingen. Arealtilskuddet skal brukes for å motvirke de underliggende strukturdrivende kreftene, og dette må prioriteres høyt i årets forhandlinger.

Opphevelse av taket på arealtilskuddet for frukt, grønt og bær har enormt store konsekvenser. Noen få store produsenter bruker jord som ligger stadig lenger unna driftssenteret. Dette fører til dårlig omdømme som følge av mye transport. Større sykdomspress via spredning av jordrester. Mer kjemikaliebruk som følge av stordrift med mindre mulighet til å ta lokale hensyn. Enorm eskalering av jordleiepriser, som utkonkurrerer lokale bønder. Vi ser også eksempler på at arealer blir dårlig utnyttet, og at kulturer ikke blir høstet skikkelig, fordi det er dårlige priser på produktene og at en stor arealstøtte i bunn uansett gir økonomi i å ha vekstene på store arealer. Dette er arealer som i en «normalsituasjon» skulle vært en del av vekstskiftet og heller gitt store korn- eller grasavlinger.

Heretter følger hele innspillet fra Akershus Bondelag, dette har kapittelinnledning etter Norges Bondelags mal for innspill fra fylkene.

2 Pris

2.1 Kornpris

På tross av lav rente og en utflatet priskurve på mineralgjødsel opplever kornbøndene en kraftig kostnadsøkning på mange andre innsatsfaktorer slik som diesel, maskiner, transport og andre innleide tjenester. **Akershus Bondelag krever en prisøkning på 20 øre/kg korn i årets jordbruksoppgjør. Det differensieres etter etterspurte sorter og kvaliteter, både innenfor fôr- og matkorn.** Kornprisen må være det bærende elementet i kornøkonomien. Vi krever at det er en langsiktig prisutvikling som gir stabile rammevilkår for kornbonden. Prisen må årlig økes slik at mulighetene for økt inntektsutvikling minst er på linje med andre produksjoner. Kostnaden til økningen i kornpris må i all hovedsak dekkes av økt prisnedskrivning.

2.2 Priser kjøtt

Det er krevende markedssituasjoner for mange av kjøttslagene, men prisene til produsent må allikevel økes og minst følge kostnadsutviklingen. Pris må være det bærende elementet i økonomien. Økning i målpriser er et viktig signal for å ta ut pris videre i verdikjeden. Tollbeskyttelse er avgjørende, trykket på å styrke grensevernet må holdes oppe.

2.3 Priser melk

Dessverre ser vi nå en økt RÅK-import i melkemarkedet, dette hullet i tollvernet må tettes! Melkeprisen er også historisk lav i Europa. Vi tror derfor ikke det er mye å hente på økt melkepris nå, men en viss økning for å kompensere for økte kostnader må legges til grunn. Mer av økningen i melkemarkedet må dekkes med norsk melk.

2.4 Priser grønnsaker

Målprisen bør økes med 2 % for frukt bær og grønnsaker, og 10 øre for poteter. Målprisen skal i prinsippet gjenspeile produksjonskostnader inklusive eget arbeid og kapitalkostnader. Det er fremdeles behov for å heve målprisen.

For å øke verdiskapingen i grøntnæringen må det åpnes for å kunne ta ut høy pris i perioder med høy etterspørsel. Dermed må forskjellen mellom målpris og øvre prisgrense økes til 20%.

3 Budsjettoverføringer

3.1 Prioritering mellom type budsjettmidler

Det er ikke enkelt å prioritere mellom budsjettmidlene, og vi ønsker ikke å drive intern omfordeling slik at noen taper på at andre skal få det bedre. Men det er tre ordninger som det er spesielt oppmerksomhet rundt i Akershus denne vinteren, og disse bør derfor prioriteres.

- Økonomien til den klima og miljøvennlige bonden må styrkes. Midler til RMP-ordningen i kornområdene må prioriteres.
- For å styrke kornøkonomien må det prioriteres budsjettmidler til prisnedskrivning
- Avløserordningen må beholdes og styrkes.

Mer argumentasjon rundt disse tiltakene er skrevet i de tilhørende kapitel.

3.2 Strukturinnretning på budsjettmidler

Strukturinnretning er svært viktig for å beholde en variert bruksstruktur i alle produksjoner i hele landet, innretningen må være slik at det lønner seg å utnytte alt areal.

Prioriterte strukturgrep:

- Gjeninnføre tak på arealtilskudd for frukt, grønt og bær

Dette er det viktigste strukturgrepet, og dette må prioriteres høyt i årets forhandlinger. Det er en enorm strukturutvikling i disse produksjonene. Dette skyldes nok ikke bare at taket på arealtilskudd er tatt vekk, men det er med å akselererer utviklingen. Arealtilskuddet skal brukes for å motvirke de underliggende strukturdrivende kreftene.

Opphevelse av taket på arealtilskuddet for frukt, grønt og bær har enormt store konsekvenser. Noen få store produsenter bruker jord som ligger stadig lenger unna driftssenteret. Dette fører til dårlig omdømme og økte utslipp som følge av mye transport. Større sykdomspress via spredning av jordrester. Mer kjemikaliebruk som følge av stordrift med mindre mulighet til å ta lokale hensyn. Enorm eskalering av jordleiepriser, som utkonkurrerer lokale bønder. Vi ser også eksempler på at arealer blir dårlig utnyttet, og at kulturer ikke blir høstet skikkelig, fordi det er dårlige priser på produktene i markedet og at en stor arealstøtte i bunn uansett gir økonomi i å ha vekstene på store arealer. Dette er arealer som i en «normalsituasjon» skulle vært en del av vekstskiftet og heller gitt store korn- eller grasavlinger.

- Struktur på arealtilskudd andre planteproduksjoner (korn og gras)

Akershus Bondelag ønsker ikke å gjeninnføre trinn eller tak på arealtilskudd til korn og gras. Vi mener det er viktigere å ha virkemidler som sørger for at alt areal blir brukt, heller enn å regulere om det brukes av en eller to bønder. Et tak, eller stort trinn, i disse produksjonene vil antagelig føre til mer «proforma-landbruk» der man leier inn en som gjør alt arbeidet istedenfor å leie ut jorda til vedkommende, dette er ikke en utvikling vi ønsker.

Et interessant virkemiddel som kan sørge for å holde alt areal i bruk er et «jordstykketillegg», slik Vestfold Bondelag har spilt inn. Dette er et tilskudd som skal gis som en fast sum per jordstykke man driver. *Forslaget fra Vestfold Bondelag er limt inn som vedlegg 1 til slutt i dette dokumentet.*

Akershus Bondelag støtter i prinsippet at det kan vurderes å innføre et «jordstykketilskudd», men det forutsetter følgende:

- Tilskuddet må innføres via friske midler.
- Det er like viktig å utnytte små jordstykker i alle regioner, dermed må ikke en innføring av et slikt tilskudd gi omfordelingseffekt mellom regioner.
- Det må vurderes differensiering mellom vekster innen soner, slik som AK-tilskuddet per daa.

Akershus Bondelag mener at et slikt tilskudd vil være et viktig strukturvirkemiddel. Grunnen er at man for å ta ut stordriftsfordelene i planteproduksjon er svært avhengig av rasjonelle jordstykker, har man ikke rasjonelle jordstykker er stordriftsfordelene minimale. Dermed vil et slikt tilskudd kompensere for strukturulempene det er å drive på små jordstykker.

- Strukturinnretning på investeringsvirkemidler

Det er viktig at investeringsvirkemidlene innrettes slik at investeringer gjøres med hensyn til arealgrunnlaget på gården. Det må være mulig å få investeringsstøtte til oppdatering av driftsapparatet på små og mellomstore bruk også uten å øke produksjonen.

3.3 Distriktsinnretning på budsjettmidler

Hele norsk landbruk er i praksis distriktsjordbruk sammenlignet med store deler av verden rundt oss. En variert bruksstruktur er viktig i hele landet. Dermed bør virkemidlene i hovedsak innrettes etter struktur, slik at det blir lønnsomt å ha en drift som er tilpasset arealgrunnlaget for gården. Norsk jordbruk er en enhet, og kanaliseringspolitikken med positive virkemidler for å gjøre det lønnsomt å dyrke korn i kornområdene, er avgjørende for arbeidsfordelingen i norsk landbruk.

4 Investeringer og kapitaltilgang

4.1 Investeringsvirkemidler

Investeringsvirkemidlene må innrettes slik at det kan investeres etter arealgrunnlaget på gården. Det er et enormt behov for investering i Akershus, både for nybygging og produksjonsøkning, og opprusting og fornyelse uten å øke. Også i Akershus er det behov for oppgraderinger for små og mellomstore bruk. I deler av landet er det utfordrende å få realisert lønnsomme prosjekter fordi det ikke er nok pantsettelsesgrunnlag i eiendommen til å gi sikkerhet til et lavrisikolån i vanlig bank. Dette må løses ved at staten ved Innovasjon Norge gir toppfinansiering med risikolån.

Pantsettelsesgrunnlaget for gårdene i Akershus er ofte høy, dermed er det ikke vanskelig å få lån, men det betyr ikke at prosjektene er mer lønnsomme enn i andre deler av landet. For å gjøre det mer lønnsomt å investere må potten til investeringsvirkemidler økes.

Det er et faktum at Akershus er av de fylkene som får minst støtte til investering totalt sett, og at vi får aller minst enten man måler potten mot areal eller antall bønder. Akershus Bondelag krever derfor at det settes av mer penger til investering, og at en større andel av investeringsvirkemidlene går til vårt fylke.

Ekstra fokus på investering korn

Akershus Bondelag mener fokuset på å opprettholde kornproduksjonen må holdes høyt ved prioritering av investeringsvirkemidler. Investeringsvirkemidlene må sees i sammenheng med fondsordningen som regjeringen har lovt å innføre.

Den relativt sterke rasjonaliseringen av kornproduksjonen, med nedleggelse av mindre gårdsbruk og tilhørende kornanlegg, har gitt større behov for direkte mottak i innhøstingen på både lokale møller og hos kornkjøper. Dette har gitt systemene store utfordringer når det gjelder både å ivareta kvalitet på varen, og ikke minst i forhold til å få til en rasjonell og bærekraftig logistikk. I de foregående innhøstingene måtte mange mottak stenge i perioder, og dette skapte store problemer for alle parter.

På kornmottakene tørkes det stort sett utelukkende med fossilt brensel. På gårdene ligger det godt til rette for å tørke med kaldlufttørker med tilskudd fra solvarme, og ikke minst med varmlufttørker basert på biobrensel. Sammen med redusert behov for transport, gir dette samlet en betydelig miljøgevinst.

Økte tilskuddsrammer gjennom IBU-midler, til både utvidelser av eksisterende anlegg, og bygging av nye anlegg på gårdene, vil kunne øke støtkapasitet, bedre ivaretagelse av kvaliteten på kornet, bedre mulighet til å øke verdien av ulike partier/sorteringer og en bedre beredskapslagring. Mer desentralisert lagring gjør det mulig å lagre mer korn på samme sted fram til det går inn i videreforedling og produksjon. Ved å prioritere budsjettmidler til dette formålet, oppnås en langsiktig styrking av kornøkonomien.

4.2 Andre poster under Landbrukets utviklingsfond (LUF)

Lokalmatprogrammet er overført til regional forvaltning. Fordelingen til fylkene har samme fordelingsnøkkel som investeringsmidler, og vi mener at Akershus får for lav prioritering. Det er viktig ikke å miste av syne at landbruket rundt de store byene er landbrukets beste ambassadører for å bygge legitimitet for norsk matproduksjon. Utvikling av ulike bygdenæringer vil utvilsomt øke kontakten på en positiv måte.

Behovet for næringsutvikling, og fokus på lokalmat, er minst like stort her hvor landbruksnæringen nærmest drukner i skyggen av andre aktører. Mange gårdsbruk i Akershus har i dag et svakt næringsgrunnlag, og mange har et ønske om å skape seg en bærekraftig arbeidsplass på gården. For mange er det en stor utfordring å klare slike etableringer. Ofte er minimumsfaktoren arbeidskraft i våre områder. Akershus er et stort pressområde, og vi opplever at det er stadig større problemer med transportkapasiteten. Etablering av lokale arbeidsplasser vil være transport- og samfunnsøkonomisk lønnsomt, og det vil opprettholde livskraftige bygdesamfunn også utenom de store tettstedene.

5 Rekruttering og velferd

Rekruttering

Tidligpensjonsordningen er viktig for rekruttering, Akershus Bondelag ønsker å beholde tidligpensjonsordningen. Utover det er det viktigste for rekrutteringen at det generelt er gode rammebetingelser for landbruket.

Tilskudd til avløsning ved ferie og fritid

Det har vært stor oppmerksomhet rundt avløsertilskuddet i Akershus siden regjeringen la frem jordbruksmeldinga med forslag om å avvikle ordningen. Ordningen må opprettholdes og styrkes. Dette er bla. viktig for å sikre rekruttering, dyrevelferd og en sykdomsavløsningsberedskap. Akershus Bondelag mener at taket må heves til 1G, og så følge utviklingen av denne fremover. På den måten slipper vi årlige kamper for å få hevet tilskuddet i tråd med kostnadsøkningen.

Sykdomsavløsning

Satsen må følge kostnadsutviklingen. Krav til næringsinntekt for nyetablerte for å få tilskudd under sykdom, er urimelig. Dette er et viktig moment med tanke på rekruttering av unge til næringen. Videre er det urimelig med avkortning mot andre lønnsinntekter. Dette slår svært uheldig for de som har måtte ta annet arbeid utenom gården og som har husdyrproduksjon. Er de syke, så er det merkostnader til vikar i fjøset. For å få likebehandling, må samordningen av tilskudd med lønnsinntekt utenfor gården, fjernes.

6 Korn og kraftfôr

2016 ble det tredje svært gode kornåret på Østlandet på rad. Dette har gjort store utslag for økonomien til kornbrukene i driftsgranskingene, og vil sannsynligvis også gjøre det i referansebrukene når tallene fra budsjettmemnda er klare. Det er svært gledelig med gode år, men vi er bekymret for at det som nå ser ut som en svært god kornøkonomi skal påvirke det langsiktige arbeidet for en bedring av økonomien for kornbonden. Det er to forhold vi ønsker å peke spesielt på i denne sammenheng:

1. I de gode snitt-tallene som er presentert i tallmaterialet nå gjemmer det seg store forskjeller mellom enkelte bruksstørrelser, og områder av landet. De store brukene har best økonomi. Det er fortsatt behov for å bedre økonomien til de små og mellomstore bruka. En stor andel av totalt produsert kornvolum i Norge kommer fra små og mellomstore bruk. I Trøndelag har

det ikke vært så gode kornår som på Østlandet. Isoleres tall fra brukene i Trøndelag ser man at det fortsatt er stort etterslep på kornøkonomien ift. andre produksjoner. Det er tilfeldig at det har vært gode kornår på Østlandet, men ikke så gode år i Trøndelag. Med normale avlinger vil det at Trøndelag har høyere arealtilskudd kompensere for forskjellene i snittavlinger over år.

2. Det er tegn til en optimisme i kornnæringa nå. Denne er det nødvendig å bygge oppunder for å snu den lange negative trenden med minkende areal, og dårlige avlinger. Skal rekruttering til yrket som kornbonde være attraktivt må økonomien minst ligge på det nivået det har vært nå i disse gode årene. Vi kan ikke legge til grunn at så gode kornår er det normale, dermed må kornøkonomien bedres slik at optimismen kan fortsette også om det blir normale kornavlinger.

Klima og miljø er høyt på dagsorden. Det er rulling av både nasjonale og regionale miljøprogram på gang, og det er forventet at tiltak for å minske jordbrukets klimaavtrykk skal inn i ordningene. RMP og SMIL er allerede i dag underfinansiert. SMIL-potten blir brukt opp. Satsene til RMP-tiltakene er for lave, noe vi ser på oppslutningen om tiltakene. I år, og fremover, må inntektsmulighetene for den klima- og miljøvennlige bonden få et betydelig løft.

Viktige elementer i det langsiktige driftsapparatet til kornbonden er både jorda og et system for å ta imot, tørke og lagre kornet. Den kraftige strukturutviklingen legger press på kornlogistikken. Flere burde ha mulighet til å tørke og lagre deler av avlingen på eget bruk. Investeringsordningene må styrkes og tilpasses kornbrukene. Regjeringen har i sin «regjeringserklæring» lovt å opprette en fondsordning for landbruket. En slik ordning må på plass nå. Dette kan gjerne bli et skattefritt miljøfond som brukes til investeringer i jord og anlegg for korntørking og lagring.

6.1 Kornpris

På tross av lav rente og en utflatet priskurve på mineralgjødning opplever kornbøndene en kraftig kostnadsøkning på mange andre innsatsfaktorer slik som diesel, maskiner, transport og andre innleide tjenester. **Akershus Bondelag krever en prisøkning på 20 øre/kg korn i årets jordbruksoppgjør. Det differensieres etter etterspurte sorter og kvaliteter, både innenfor fôr- og matkorn.** Kornprisen må være det bærende elementet i kornøkonomien. Vi krever at det er en langsiktig prisutvikling som gir stabile rammevilkår for kornbonden. Prisen må årlig økes slik at mulighetene for økt inntektsutvikling minst er på linje med andre produksjoner. Kostnaden til økningen i kornpris må i all hovedsak dekkes av økt prisnedskrivning.

Matkorn / mer proteinrikt fôrkorn.

Matkorn er den mest klimavennlige matproduksjonen. Derfor må det være gode intensiver for å satse på matkorn. Samtidig ønsker kraftfôrprodusentene et høyere proteininnhold i de norske fôrråvarene, slik at importen kan reduseres. En økt satsing på mathvete vil også gi mer fôrhvete, enten fordi mathvetemarkedet er dekket, eller fordi en del av hveten ikke oppnår matkvalitet. For å motivere bøndene til å dyrke mer hvete, og gi en økonomisk sikkerhet dersom det blir fôr, må proteinbetalinga for fôrhvete økes.

Med høye priser på proteinråvarer inn til landet vil det være god økonomi for landbruket å øke egen proteinproduksjon. Derfor må det gis mer betalt for protein i fôrkorn, både hvete og bygg. For å gi rom for økt proteinbetaling må målprisen økes. Økt proteinbetaling i fôrkorn trenger ikke å gi dyrere kraftfôr dersom det fører til redusert behov for innkjøp av dyrt protein på verdensmarkedet. I utgangspunktet kan kornkjøperene sette en høyere betaling for proteinrikt fôrkorn selv, dette har, på tross av at saken har vært aktuell i mange år, ikke skjedd. Akershus Bondelag mener derfor at

markedet trenger hjelp, og at et verktøy vil være at partene i jordbruksoppgjøret innfører en egen målpris for proteinrik fôrhvete, som ligger i mellom målpris på bygg og målpris på mathvete.

Økt satsing på hvete vil også kunne gi bedret kornøkonomi i mer marginale kornområder fordi hvete, hvis vekstsesongen er langt nok, er mer hardfør og ofte gir bedre avling enn bygg under vanskelige forhold.

6.2 Arealtilskudd korn

For at ikke den nødvendige forbedringen av kornøkonomien skal gi for store økte kostnader videre i verdikjeden, må også arealtilskuddet på korn økes. Dette er avgjørende for å få brukt den begrensede jordressursen som egner seg til korn, til korn. Kornbonden henter i dag 75 % av inntekta fra avling, det er dermed rom for å øke arealtilskuddet på korn uten at det vil føre til en ekstensivering av korndrifta. Avling vil uansett være avgjørende for økonomien.

6.3 Prisnedskrivningstilskudd

Korn- og husdyrproduzentene er gjensidig avhengige av hverandre og prisnedskrivningstilskuddet er et viktig virkemiddel for å balansere prisen på korn/kraftfôr. De siste årene har kraftfôrprisen økt mer enn kornprisen. Med andre ord må en del av økningen i kraftfôrpris tilskrives andre forhold enn prisnivået på korn. Fylkestyret mener dette må tas i betraktning når nivået på kornpris og prisnedskrivningstilskudd skal settes, men det må være stor vilje til å bruke nye budsjettmidler til prisnedskrivning.

6.4 Matmelttilskudd

Landbruket og bakeindustrien har felles interesse i at norsk matkorn er konkurransedyktig både på pris og kvalitet. Matmelttilskuddet har som formål å gjøre norsk korn konkurransedyktig på pris sammenlignet med utenlandsk vare. Det er viktig at ordningen videreføres slik at norsk korn forblir konkurransedyktig. Importen av halvfabrikata bakevarer er fortsatt i økning og er en trussel for norsk matmelindustri og dens arbeidsplasser. Fylkestyret mener at matmelttilskuddet må forbeholdes norsk korn og på den måten styrke den norske produksjonen.

7 Grovfôrbaserte produksjoner

Grovfôrbaserte produksjoner er viktige for å holde et variert og levende landbruk i vårt fylke. Akershus har mange arealer som har store utfordringer med erosjon, avrenning og forurensing av vassdrag. Disse arealene egner seg best for gras, og da trengs det dyr for å ete dette graset. Dette er en vinn-vinn situasjon med økt produksjon av kjøtt til et marked med underdekning, og grasdekke som effektivt hinder for avrenning.

Beiting er den mest effektive måten å høste ressurser som ingen annen kan utnytte. I tillegg gir beiting flotte kulturlandskap, og man knytter sterke bånd til opinionen siden "alle" liker å se dyr på beite. I Akershus er det store beiteressurser som ikke er utnyttet, de beste beitene er de som er nært innmarka, dette er det mye av i Akershus. Mange av beitene som tidligere ble plantet igjen består nå av hogstmoden skog, Akershus Bondelag mener at det må stimuleres slik at disse blir tilbakeført til beiter etter hogst. Det er også viktig at eksisterende beiter sikres bærekraftig bruk for økt norsk matproduksjon.

Arealtilskudd

Kuttene i tilskudd for grasarealene i kornområdene som regjeringen presset igjennom i jordbruksoppgjøret 2016 var svært uheldig, disse kuttene må reverseres. Dersom det ikke lar seg gjøre å reversere kuttene må de innsparte midlene overføres til RMP-potten for de respektive fylker.

På denne måten kan satsene for gras på de mest erosjonsutsatte arealene økes, og lønnsomheten med å ha gras der det er nødvendig for vannmiljøet fortsatt sikres.

Beitetilskudd

Forslaget om å ta vekk beitetilskudd til dyr på innmark vil slå uheldig ut i Akershus. Vi kan være med på at det kuttes for fulldyrka mark, men dyr på innmarksbeiter som ikke kan høstes maskinelt må få beitetilskudd.

Det er uheldig med for sterke intensiver for å sende dyr på utmark. En del dyr må være igjen i det befolkningsnære kulturlandskapet. Det vil hindre at innmarksbeitene gror igjen, og gi bedret omdømme for landbruket fordi folk ser dyr «der de skal være», og ikke bare når det er negative rovdryrsaker, påkjørsler eller turgåere som er skremt av «frittgående» dyr. Dermed bør det være lik sats for beitetilskudd for dyr på innmarksbeiter og utmark.

Mer enn halve fylket er innenfor ulvesonen, og har et stort rovdryrpress. I disse områdene er det ikke mulig å beite på utmark, og dermed må husdyrbrukene beite i innmarka. Dette er utfordrende nok som det er, disse trenger derfor beitetilskuddet for å opprettholde et minimum av husdyrhold i disse områdene.

8 Andre produksjoner

8.1 Kraftfôrkrevende husdyr

Husdyrproduksjon i kornområdene har mange fortrinn som vi mener det må legges mer vekt på. Den viktigste er at vi har mye ledig spredeareal, og det er faktisk et stort behov for husdyrgjødsel for å opprettholde produktiviteten i jorda, som kan bli dårligere av ensidig kornproduksjon uten husdyrgjødsel. En annen grunn er at fôret blir produsert i kornområdene, og det meste av markedet er her. Vi mener at dette er argumenter som må hensyntas i virkemiddelutformingen, også med tanke på å bevare legitimiteten til norsk landbruk.

8.2 Grønt, frukt og bær

Forbruket av potet, frukt, bær og grønt har økt de siste årene. Produksjonen står for en betydelig andel av verdiskapningen i landbruket, men får kun en liten del av overføringen. Markedet viser en økt etterspørsel etter norske produkter, og det vil være et økt behov for nye og moderne lagerfasiliteter. Det må gjøres en ekstra innsats for å imøtekomme det økende behovet og etterspørselen.

Næringen står ovenfor store utfordringer, effektiviseringsgevinsten er begrenset og mangel på plantevernmidler og nytt sortsmateriale er en begrensende faktor. Verden står ovenfor store utfordringer når det gjelder behovet for økt matproduksjon og potet- og grøntnæringen er viktige brikker for å løse disse utfordringene. Landbruksmeldingen signaliserer at produksjonen i grøntsektoren skal øke mer enn befolkningsveksten. Vi forutsetter at myndighetene sikrer et godt nok importvern på våre produkter i fremtiden, og vi må til en hver tid kunne velge det tollvernet som er mest gunstig for oss.

Arealtilskudd

Det var feil å fjerne taket på arealtilskuddet, dette må igjen innføres. Se argumentasjon i kapitlet om strukturvirkemidler. Vi ønsker at det innføres et tilskuddstak på 400 da for potet/grønnsaker og 200 da for frukt/bær. Man bør se på soneinndelingen for å hindre uheldige effekter.

Distriktstilskudd

a) For å kompensere for den tollnedsettelsen som er gitt spesielt til EU, foreslår vi en økning i distriktstilskuddet på tomat med kr. 2,- pr. kg.

b) Soneinndeling veksthus. Det er vanskelig å forstå at områder som Agder og Telemark skal ha noen større produksjonsproblemer enn distriktene i sone 1. Etter vår vurdering burde en derfor slå sammen sonene 1 til og med 5.

Tilskudd grønnsaks og potetlager samt fellespakkerier

For å bedre kvaliteten for lagringsgrønnsakene og poteter, og dermed utvide den norske sesongen, er det behov for moderne lagre. Fellespakkerier er ofte nødvendig for å kunne imøtekomme markedets behov for stadig nye pakninger. Dette er også et positivt ledd i å få gode produsentmiljøer og ta vare på flere produsenter. Dette vil være med på og opprettholde mangfoldet i et grøntmiljø, samt bidra til rekruttering til nye og interesserte produsenter. Akershus Bondelag foreslår at det innføres et løpende tilskudd til felles produsent eide grønnsaks- og potetpakkerier.

Potet

Potetnæringen i Norge er inne i en vanskelig situasjon. Vi trenger nye sorter raskt, for å imøtekomme den store importen. Det norske marked både til industri og konsum trenger et betydelig kvantum. Vi ønsker at det i årets jordbruksforhandlinger setter av mer midler til sortsutvikling.

Avrenseordningen på potet må styrkes ytterligere. Det kan med fordel innføres toll på Tapioka, slik at norsk potetstivelse igjen blir å foretrekke. Avrenseprisen bør økes til 60 øre per kilo.

Det bør bli en ordning med prisnedskrivning på settepoteter. Dette vil være med på å bedre økonomien i en presset næring, hvor det er mange produsenter som gir seg.

8.3 Produksjonstilskudd til bier

Det er 700 som holder bier i Akershus, av disse søker 60 om produksjonstilskudd og kan således regnes som næringsbirøktere. Det er stor import av honning til landet, og gode markedsmuligheter for å produsere mer norsk honning. I tillegg gir næringa store positive effekter i form av pollinering. Produksjonstilskudd i birøkt gir en minstegaranti for drift, og skal vi ha næringsrettet birøkt i Oslo og Akershus må økonomien sikres og satsene for tilskudd per kube økes til 600 kr/kube. Det må også innføres et ekstra tilskudd på 150 kr/kube for økologisk.

9 Miljø- og klimavirkemidler

I landbruket er det mye fokus på å minske klimapåvirkningen, dette er rett, og vår næring skal ta en offensiv inngang til saken. Akershus Bondelag støtter målsettingen om et fossilfritt jordbruk innen 2030. Gode avlinger gir lavere klimautslipp, og det er derfor viktig at man hele tiden har fokus på dette når det gjelder å utvikle miljø- og klimatiltak i jordbruket.

Vannmiljø er, i tillegg til klima, den viktigste miljøpåvirkningen fra jordbruk i kornområdene. Dette er også en miljøfaktor som det fra myndighetene er mye fokus på. Vann og klima henger sammen både fordi flere av tiltakene som er bra for vannmiljøet også er bra for å redusere klimautslipp og fordi klimaendringene med mer utfordrende vær gjør utfordringene med vannforurensing enda vanskeligere. Bøndene vil gjøre en innsats for vannkvaliteten, og å minske klimaavtrykket, men da må det kompenseres riktig og det må balanseres mot mulighetene for økt matproduksjon. Jordbrukets påvirkning på vannmiljø er viktig ovenfor opinionen, og for landbrukets omdømme, det må derfor være vilje til å prioritere midler og øke rammene til de eksisterende ordningene til kornområdene.

9.1 Regionalt miljøprogram, RMP

RMP er en veletablert ordning som fungerer bra. Bøndene gjør mange miljøtiltak og følger opp så langt det lar seg gjøre, men mange av de mest effektive miljøtiltakene medfører betydelige ulemper, dermed blir ikke oppslutningen høyere enn den er uten å øke satsene for kompensasjon. RMP må baseres på positive økonomiske virkemidler og ikke generelle forbud og pålegg. Akershus er et av de største kornfylkene i Norge og hører inn under vannregion Glomma hvor det er vannområder med store vannkvalitetsutfordringer. Derfor må RMP-potten til vårt fylke økes betraktelig.

Ordningen med å la åkeren ligge i stubb over vinteren er den viktigste både i oppslutning og total sum utbetalt tilskudd. Dersom kornbonden skal la arealet ligge i stubb om vinteren vil det medføre lavere potensiale for avling året etter. Høstkorn gir i snitt ca. 200kg/daa mer i avling enn vårkorn på leirjord. Med en målpris på mathvete på 3kr, er dette 600kr/daa. Da blir dagens tilskudd på 190kr/daa i den mest erosjonsutsatte sonen for lavt. En sats på 600kr/daa vil kanskje ikke være realistisk, men satsen må heves betydelig. Dette kan vi prioritere internt i eget fylke, men da må den totale potten økes.

Tabell 1 viser at det de ti siste årene har vært en betydelig større økning av kornprisen enn det RMP-potten har økt. Det betyr at det relativt sett har blitt mye mindre lønnsomt å være en miljøvennlig kornbonde i Akershus.

	Byggpris KPI 2016	Mathvetepris KPI 2016	RMP-pott Akershus KPI 2016	
2007	2,19	2,59	53,48	
2017	2,63	3,08	50,2	
Endring	0,44	0,49	-3,28	
Endring %	20,1 %	18,9 %	-6,1 %	

Tabell 1: Økning i bygg- og mathvetepris, og endring i RMP-pott 2007-2017, justert til 2016-kroner.

9.2 Spesielle miljøtiltak i landbruket, SMIL

SMIL er en effektiv ordning med lokal forvaltning som sikrer stedstilpasset og fornuftig bruk av midlene. SMIL ordningen må styrkes. Dette gjelder særlig hydrotekniske tiltak, men også tilskudd til permanente gjerder for å utnytte mer av beitearealene og tilskudd til husdyrgjødsellager er viktige tiltak for økt utnyttelse av lokale ressurser.

I Akershus er det mange kommuner som utelukkende bruker SMIL-potten til hydrotekniske tiltak. Dette viser at behovet er stort og forsvarer en økt ramme og en økt andel av midlene til vårt fylke. Behovet for investeringer i hydrotekniske tiltak øker med mer variert klima, og er avgjørende for å øke kornproduksjonen på en bærekraftig måte. Uten en bedre finansiering av SMIL er det vanskelig å tenke seg at landbrukets miljøinnsats i de sårbare vannområdene kan bli omfattende nok til å tilfredsstille de langsiktige kravene til vannkvalitet.

9.3 Grøfting

Det er fremdeles et stort etterslep i grønftinga i Akershus. Grønfting er et viktig virkemiddel for å øke avlingene, slik at vi når målene om økt matproduksjon og lønnsomhet. Mye av kornproduksjonen i Akershus skjer i sårbare vannområder hvor god grønftetilstand og velfungerende hydrotekniske anlegg er nødvendig for å redusere avrenningen til vassdragene.

Ordningen med grøftetilskudd har vært operativ siden sommeren 2013. Vi mener ordningen må videreføres og styrkes i årets jordbruksoppgjør. Selv om potten ikke blir brukt opp må det ikke kuttes i ramma. Leiejord er en faktor som vanskeliggjør grøfting, men med gode langsiktige avtaler vil det kunne bli mer grøfting. Dagens grøftetilskudd må sees i sammenheng med den fondsordningen regjeringen har lovt å innføre, se eget avsnitt. Dette sammen med målrettet bruk av SMIL-midler til hydrotekniske anlegg som skal handtere vannet fra grøftene vil utløse mer grøfting.

Vi mener også at det er helt urimelig at grøftetilskuddet kun kan gis til tidligere grøftede arealer. Det er vel så stort behov på ugrøfta arealer, og ordningen bør utvides og inkludere disse. Tilskuddet bør også gjelde på grøfting av nydyrkingsfelt.

9.4 Husdyrgjødsel

Det er generelt lite husdyrgjødsel i Akershus, og vi har mye ledig spredeareal. Lokalt har vi likevel utfordringer med å bruke husdyrgjødsel på en agronomisk og miljømessig optimal måte. Husdyrgjødsel bør kun spres i vekstsesongen, hvilket innebærer at mange bruk har for liten lagerkapasitet. Akershus Bondelag tror det er uunngåelig at det blir stilt strengere krav til bruk av husdyrgjødsel fremover. Vi mener at SMIL-midler til utvidet lagerkapasitet må prioriteres høyere i en del kommuner. En eventuell økning i kraftfôrkrevende husdyrhold bør også kanaliseres til områder der det er mye ledig spredeareal, og behov for husdyrgjødsel for å bedre jordas produksjonsevne.

9.5 Økologisk landbruk

Akershus Bondelag mener at økonomien i økologisk landbruk i størst mulig grad må baseres på den merprisen man kan oppnå i markedet.

Det er i dag stort underskudd i markedet for økologisk korn, grønt, frukt og bær. Dette er en situasjon som må utnyttes og det må satses på, og legges til rette for, økt produksjon. Dette er svært viktig for å unngå at det etablerer seg varige importkanaler.

Akershus Bondelag mener at et godt tiltak for å dekke suget i markedet etter disse varene kan være å gi støtte til en organisering for å skaffe leveringsavtaler for småskalaprodusenter. Økt fokus på faglige tiltak og rådgiving vil også være nødvendig.

10 Skatt/avgift/avskrivninger/fond

Fondsavsetting

Regjeringen har i sin «regjeringserklæring» lovt å innføre et investeringsfond for jordbruket. Nå er det kun et jordbruksoppgjør igjen før valget, dermed må dette fondet innføres nå. Inntektene i landbruket svinger veldig fra år til år, grunnen til dette er at produksjonen er veldig væravhengig. Det bør opprettes en mulighet for å sette av skattefritt til miljøfond som kan brukes til å gjøre investeringer som har en positiv miljøeffekt.

Akershus Bondelag mener at et slikt fond kan opprettes med skatteregler etter modell av skogfond, men at avsetting til fondet gjøres frivillig. Både investeringer i jorda (grøfting, hydroteknikk) og i bygninger (dyrevelferd, dyrehelse, gjødsellager, korntørker, kornlager, biogass, utnytte gårdens bioressurser osv) er miljøtiltak. Investering i jorda gir bla. mindre avrenning, bedre jordstruktur og dermed mindre lystgassutslipp, og bedre avlinger. Gårdstørking og lagring av korn gir muligheter for miljøvennlige oppvarmingsløsninger, mindre transport og bedre muligheter til å bruke rett kvalitet på rett sted videre i verdikjeden for korn.

11 Annet

Jordvern, arrondering og nydyrking

Å ta vare på matproduksjonsarealene er avgjørende. Verdien på matjorda, sett i et klimaperspektiv, vil med stor sannsynlighet øke. Bondelaget må derfor fortsette å ha jordvern høyt på dagsorden. Dette innebærer også fortsatt driveplikt, og håndhevelse av driveplikten. Akershus Bondelag mener at jordvern må sees i sammenheng med vår matberedskap, vi ønsker derfor å belyse også noen andre tiltak for å opprettholde matproduksjonsarealene.

Vi mener det er nødvendig med nydyrking, og at denne må finansieres gjennom et statlig nydyrkingstilskudd.

Tilskudd til kanthogst og rydding av beiter for virke til bioenergi bør gjeninnføres. Tilskuddet må være på et nivå som gir kostnadsdekning. I tillegg til å gi økt uttak av fornybar energi vil en slik ordning hindre gjengroing, og dermed opprettholde produksjonsarealene som et helt nødvendig grunnlag for å opprettholde eller øke jordbruksproduksjonen.

Arrondering påvirker kornøkonomien formidabelt. Små skifter med mer vendeteig og kanter med skygge gir redusert avling. Små skifter gir også mer tidsbruk per daa. Akershus Bondelag mener at tiltak for bedret arrondering må igjen på dagsorden. Lokale "jordskifteprosjekt" (både på eid og leid jord), mindre bekkelukkinger, planeringer og justering av åkerreiner, er eksempler på tiltak som er aktuelle, og som med ny kunnskap kan gjøres uten nevneverdig miljøpåvirkning.

Lykke til med forhandlingene!

13.3.2017
Styret i Akershus Bondelag

Vedlegg 1: Vestfolds Bondelags forslag om et jordstykketillegg:

Utrede muligheten for et jordstykke-tillegg

For å sikre drift av små jordstykker i hele landet, kan det innføres et tilskudd som sikrer drift av små jorder. Vi vil unngå negative betegnelser som «vansker» og «ulempen». Vi ønsker heller ikke årlige diskusjoner om som er smått nok, og om hva som er lettdrevet eller vanskelig. Vi tror også det er krevende å få innført en helt ny tilskuddordning.

Vi vil derfor kalle det et «jordstykke-tillegg», som er en kompensasjon for oppstartskostnadene på et jorde. Dette tillegget bør gjelde fulldyrka jord og alle produksjoner. Det vil være en enkel endring i det eksisterende AK-tilskuddet.

Vårt forslag er å be om å utrede et jordstykke-tillegg som kan praktiseres slik:

- Areal- og kulturlandskapstilskuddet endres til å ha et «jordstykke-tillegg» i bunnen.
- Jordstykke-tillegget er en sum for «startkostnader» i driften av et jordstykke, uavhengig av størrelsen. Dette vil da bety mer, jo mindre jordstykket er.
- Beløpet pr da reduseres tilsvarende.
- Det må klart defineres hvor mange jordstykker det er på hver eiendom. Et jordstykke er fulldyrka jord som er fysisk avgrenset av annet areal eller en eiendomsgrense. Dette mener vi enkelt kan finnes i dagens kart.
- Vi velger å ikke bruke begrepet «skifte», fordi mange regner det som flere skifter når de har ulike vekster på ulike deler av samme jordstykke.
- Leier man naboeiendommen med tilgrensende areal, kan man slå dette sammen til ett jordstykke. Alternativt kan det godtas at dette er en effektiviseringsgevinst bonden beholder, siden man er rasjonell og leier ut til nabo og ikke til en i andre enden av bygda.
- Vi må godta at dette ikke er millimeterrettferdighet. Tillegget tar ikke hensyn til fasing, hellingsgrad eller avstand til driftssenteret.
- Bonden trenger på søknadsskjemaet kun å oppgi totalt areal og antall jordstykker.
- Landbrukskontoret kan praktisere en enkel og streng kontroll av dette.
- Omfordeling er spiselig om den går **gradvis** slik at leiepriser rekkes å justeres. Friske midler vil alltid kunne gjøre en slik overgang lettere.

Eksempel uten å tilføre friske midler:

Bruk 1: 200 da fordelt på 2 jordstykker

Bruk 2: 200 da fordelt på 15 jordstykker

Dagens AK-tilskudd: 172 kr pr da

Bruk 1: 34 000

Bruk 2: 34 000

Totalt: 68 800

Forslag: Jordstykke-tillegg på kr 1000 pr stykke og redusere til kr 130 pr da:

Bruk 1: $2000 + (200 \times 130) = 28\ 000$

Bruk 2: $15\ 000 + (200 \times 130) = 41\ 000$

Totalt: 69 000

Vi ber Norges Bondelag vurdere en slik løsning. Dette vi gi struktur på arealtilskuddet.

Bilde 1: Utklipp av Vestfold Bondelags innspill om jordstykketillegg.